

Sygn. akt II Ca 748/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2013 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Barbara Puchalska
Sędziowie:	SSO Elżbieta Siergiej SSR del. Bożena Sztomber (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sąd. Zofia Szczęsłowicz

po rozpoznaniu w dniu 26 września 2013 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa M. N. (1)

przeciwko W. N.

o podwyższenie alimentów

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim

z dnia 22 maja 2013 r. sygn. akt III RC 483/12

I. oddala apelację;

II. odstępuje od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Małoletni M. N. (1), w którego imieniu działała ustawowa przedstawicielka U. N., wniósł o podwyższenie alimentów od pozwanego W. N. z kwoty po 400 złotych miesięcznie do kwoty po 1 000 złotych miesięcznie.

Pozwany W. N. wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 22 maja 2013 roku Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim w punkcie I alimenty ostatnio ustalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 25 października 2005 roku w sprawie I C 178/05 od pozwanego W. N. na rzecz małoletniego M. N. (1) w kwocie po 400 złotych

miesięcznie podwyższył z dnia 11 października 2012 roku do kwoty po 500 złotych miesięcznie, płatne z góry do dnia 15-go każdego miesiąca, do rąk U. N., jako ustawowej przedstawicielki, wraz z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym 13 % w razie uchybienia w płatności którejkolwiek z rat alimentacyjnych, w punkcie II oddalił powództwo w pozostałym zakresie, w punkcie III odstąpił od obciążania stron kosztami postępowania w sprawie i w punkcie IV wyrokowi w punkcie I nadał rygor natychmiastowej wykonalności.

Sąd Rejonowy ustalił, że małoletni powód M. N. (2) pochodzi ze związku małżeńskiego U. N. i W. N.. Małżeństwo rodziców powoda zostało rozwiązane przez rozwód wyrokiem Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 25.10.2005r. w sprawie I C 178/05. W wyroku rozwodowym ustalono miejsce pobytu syna przy matce oraz alimenty od W. N. na rzecz małoletniego M. N. (1) w kwocie po 400 zł miesięcznie.

Sąd Rejonowy wskazał, że w dacie ostatniego orzekania w przedmiocie wysokości alimentów U. N. miała 28 lat, nie pracowała, korzystała z pomocy rodziców. Nie posiadała żadnego majątku. Poza synem M. nie miała innych dzieci. Małoletni M. miał 5 lat. Uczęszczał do przedszkola, za które matka płaciła 350 zł miesięcznie. W. N. przebywał w USA, pracował dorywczo w firmie budowlanej jako pracownik fizyczny. Poza synem M. nie posiadał innych dzieci.

Sąd I instancji ustalił aktualną sytuację małoletniego powoda i jego rodziców. U. N. ma obecnie 37 lat, posiada wyższe wykształcenie. Od pięciu lat przebywa w Irlandii, gdzie pracuje w szpitalu jako pomoc pielęgniarki z wynagrodzeniem 1 200-1 400 euro miesięcznie. Pobiera zasiłki rodzinne po 70 euro miesięcznie na każde dziecko. Pozostaje w konkubinacie z Irlandczykiem. Z tego związku mają dwoje dzieci w wieku 1,5 roku i pół roku. Konkubina pracuje na ½ etatu w restauracji jako menager, zarabia 1 500 euro miesięcznie. Jest kawalerem, poza dziećmi z konkubinatu nie ma nikogo na utrzymaniu. Mieszkają w wynajętym mieszkaniu, czynsz za mieszkanie wynosi 1 100 euro miesięcznie. Małoletni M. N. (1) ma 13 lat. Jest uczniem VI klasy szkoły podstawowej. Jest zdrowy, nie choruje. Obiady jada w domu. Chodzi na dodatkowe zajęcia sportowe - karate 50 euro miesięcznie oraz rugby. W. N. ma 39 lat. Zawarł nowy związek małżeński z M. N. (3). Z tego związku ma córkę lat 2. Pozwany i jego żona nie pracują, mieszkają u teściów i pozostają na ich utrzymaniu. Nie posiada żadnego majątku, poza 8-letnim B.. Pozwany ma zadłużenie z tytułu kart kredytowych oraz kredyt - łącznie 4 tys. dolarów do spłacenia w USA. Leczy się po przebytych zapaleniu wątroby typu C oraz z powodu uszkodzenia więzadła krzyżowego w kolanie.

Sąd Rejonowy uznał za wiarygodne zeznania przesłuchanych świadków: M. N. (3), która potwierdziła, że sytuacja pozwanego jest trudna, gdyż nie pracuje, mieszkają z teściami i pozostają na ich utrzymaniu oraz Z. F., który podał, że ustawowa przedstawicielka od 5 lat mieszka wraz z synem w Irlandii, gdzie pracuje, pozostaje w konkubinacie i poza powodem ma dwoje dzieci.

W ocenie Sądu I instancji doszło do zmiany stosunków uzasadniającej podwyższenie alimentów w myśl art. 138 kro, co skutkowało uwzględnieniem powództwa, jednak w mniejszym zakresie, niż żądał tego powód. Sąd wskazał, że wzrosły usprawiedliwione potrzeby powoda. Od daty ostatniego orzekania w przedmiocie wysokości alimentów upłynęło ponad 7 lat. Małoletni jest już uczniem VI klasy szkoły podstawowej. Jego matka musi ponosić koszty związane z wyżywieniem i ubraniem, zakupem książek, zeszytów, wyprawki do szkoły. Małoletni jest zdrowy, dodatkowe koszty generują jego zajęcia sportowe i związane z tym wyjazdy. W ocenie Sądu Rejonowego koszt utrzymania małoletniego to około 800 zł miesięcznie.

Sąd I instancji podkreślił, że wysokość obowiązku alimentacyjnego wyznaczają możliwości majątkowe i zarobkowe osoby zobowiązanej. Pozwany nie pracuje, jednak jego możliwości zarobkowe Sąd Rejonowy ocenił na kwotę co najmniej 2 000 złotych. Nie jest on niezdolny do pracy. Winien dołożyć należytych starań celem podjęcia pracy zarobkowej, ewentualnie wykonywać prace dorywcze i pokryć w swojej części koszty utrzymania dziecka, które z racji

wieku w zakresie utrzymania może polegać jedynie na rodzicach. Małoletni nadal zamieszkuje wraz z matką, dlatego zasadne było podwyższenie na jego rzecz alimentów od ojca. Część obowiązku alimentacyjnego matki jest spełniona przez osobisty wkład w wychowanie i utrzymanie powoda. Sąd Rejonowy uznał, że wkład finansowy ojca w utrzymanie syna winien być większy niż matki i przy ustaleniu, że miesięczny koszt utrzymania małoletniego to około 800 zł zasądził od pozwanego na rzecz małoletniego kwotę po 500 zł miesięcznie. W pozostałym zakresie usprawiedliwione potrzeby małoletniego powoda powinna pokryć jego matka, która pracuje i osiąga dochody, a także z otrzymywanego zasiłku rodzinnego. Alimenty w wyższej wysokości, przy uwzględnieniu wieku małoletniego (13 lat), przekraczałyby jego usprawiedliwione potrzeby. W pozostałym zakresie powództwo zostało zatem oddalone.

Sąd I instancji oddalił wnioski o dopuszczenie szeregu innych dowodów, wskazując, iż po myśli dyspozycji art. 217 § 2 kpc sąd może pominąć wnioski dowodowe zgłaszane przez stronę, jeżeli okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał przepis art. 138 kro i art. 135 § 1 i 2 kro. O kosztach procesu Sąd Rejonowy rozstrzygnął stosownie do art. 102 kpc - odstąpił od obciążania małoletniego powoda kosztami sądowymi w zakresie oddalonego powództwa z uwagi na brak dochodów oraz pozwanego z uwagi na trudną sytuację materialną. Rygor natychmiastowej wykonalności w punkcie I wyroku Sąd nadał na podstawie art. 333 § 1 pkt 1 kpc.

Apelację od tego wyroku wniósł małoletni powód, reprezentowany przez ustawową przedstawicielkę. Zaskarżył wyrok w części, w zakresie punktów I, II III zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

- art. 233 kpc poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, wiarygodności stanowiska reprezentowanego przez pozwanego W. N. co do jego aktualnej sytuacji majątkowej, możliwości zarobkowych, dochodów, źródeł utrzymania, sytuacji życiowej,

- art. 299 kpc poprzez oddalenie wniosku strony powodowej o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron, albowiem pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, między innymi co do majątku posiadanego przez pozwanego, obecnego zatrudnienia, uzyskiwanych dochodów i zadłużenia, kontaktów ojca z synem, okolicznościowych prezentów przekazywanych przez pozwanego,

- art. 98 kpc w zw. z art. 102 kpc poprzez nie obciążenie pozwanego W. N. kosztami procesu, w tym i kosztami zastępstwa prawnego,

- art. 217 par. 2 kpc poprzez oddalenie wniosków dowodowych pełnomocnika powoda, wynikających z pisma procesowego z dnia 11 marca 2013r /punkt 2/, pomimo że okoliczności podnoszone nie zostały w ogóle dostatecznie wyjaśnione, a zwłoka nie była celem ich złożenia,

2. istnienie błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, polegającego na uznaniu i przyjęciu, że usprawiedliwione potrzeby M. N. (1) związane z kosztami jego utrzymania kształtują się w granicach 800 złotych miesięcznie, co nie znajduje potwierdzenia w materiale dowodowym i jest zaniżone, nadto iż matka małoletniego powinna partycypować finansowo w kosztach jego utrzymania, pomimo że spełnia swój obowiązek alimentacyjny w całości przez osobisty wkład w wychowanie i utrzymanie syna.

Wskazując na powyższe wniósł:

- o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, z pozostawieniem temuż sądowi rozstrzygnięcia o kosztach procesu za obie instancje,

- ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, poprzez podwyższenie alimentów od pozwanego W. N. na rzecz M. N. (1) do kwoty po 1 000 złotych miesięcznie poczynając od dnia wniesienia powództwa i orzeczenie o kosztach procesu, w tym i o kosztach zastępstwa procesowego.

SĄD OKRĘGOWY USTALIŁ I ZWAŻYŁ, CO NASTĘPUJE:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne oraz dokonał właściwej oceny prawnej powództwa. Skarżący nie wykazał istnienia błędów w ustaleniach przyjętych za podstawę wyroku, ani naruszenia przez Sąd I instancji reguł wynikających z przepisu art.233 § 1 kpc. Argumentacja Sądu I instancji nie nasuwa zastrzeżeń, bowiem Sąd ten opierając się na zaofiarowanych dowodach, z zachowaniem zasad doświadczenia życiowego, wyważył zarówno potrzeby uprawnionego do alimentacji powoda, jak też możliwości majątkowe i zarobkowe jego rodziców.

Podkreślenia wymaga, że obowiązkiem obojga rodziców jest zapewnienie dziecku które nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie, warunków materialnych niezbędnych do prawidłowego rozwoju. Rodzice obowiązani są zatem zagwarantować dziecku środki konieczne do zaspokojenia zarówno potrzeb fizycznych, czyli dotyczących wyżywienia, ubrania, środków higieny, leczenia w razie choroby, jak i potrzeb duchowych, kulturalnych, a także stosowne do wieku rozrywki i wypoczynek. Przy ocenie, które z potrzeb powinny być uznane za usprawiedliwione, ponad te, które są związane z zapewnieniem podstawowych warunków egzystencji, kształcenia i ochrony zdrowia, należy mieć na uwadze możliwości zobowiązanych do ich zaspokojenia. Wyjście poza ramy niezbędnych potrzeb zależy bowiem od osobistych cech dzieci oraz stopnia zamożności rodziców. Zgodnie z zasadą utrwaloną w orzecznictwie Sądu Najwyższego, dzieci mają prawo do równej stopy życiowej z rodzicami, co oznacza, że rodzice powinni zapewnić im warunki materialne odpowiadające tym, w jakich sami żyją, a jednocześnie, że nie mogą być uznane za usprawiedliwione takie potrzeby dzieci, które godziłyby w warunki egzystencji ich rodziców.

Za Sądem Rejonowym wskazać należy, że przepis art. 135 § 1 kro uzależnia zakres świadczeń alimentacyjnych z jednej strony od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego, z drugiej od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego do alimentacji. Określenie wysokości alimentów powinno zatem stanowić wypadkową majątkowych i zarobkowych możliwości rodziców oraz usprawiedliwionych potrzeb dziecka, przy uwzględnieniu też tego, że wykonanie obowiązku alimentacyjnego może polegać na osobistych staraniach o utrzymanie lub wychowanie małoletniego.

Sąd I instancji trafnie uznał, że od daty poprzedniego ustalenia wysokości alimentów nastąpiła zmiana stosunków w rozumieniu art. 138 kro, skutkująca co do zasady zmianą zakresu obowiązku alimentacyjnego pozwanego oraz że brak było podstaw do ustalenia wysokości alimentów na takim poziomie, jak domagał się tego powód. Nie uzasadniały tego ani możliwości zarobkowe i majątkowe pozwanego, ani wykazane w sprawie usprawiedliwione potrzeby powoda.

Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu naruszenia przepisu art. 233 § 1 kpc poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów przy ocenie aktualnej sytuacji majątkowej pozwanego, jego możliwości zarobkowych, dochodów, źródeł utrzymania, sytuacji życiowej. Formułując zarzut dowolnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego należy wskazać, które konkretnie dowody zostały wadliwie ocenione oraz przedstawić, w czym strona skarżąca upatruje przekroczenie uprawnień przez Sąd. Dla przyjęcia, że doszło do naruszenia art. 233 § 1 kpc konieczne jest

wykazanie, że ocena dowodów zawiera luki, jest sprzeczna z zasadami logiki, czy też nie uwzględnia całego materiału dowodowego w sprawie. W ocenie Sądu II instancji wyrażona przez Sąd Rejonowy ocena dowodów nie wykracza poza granice określone przepisem art. 233 § 1 kpc. Sąd Rejonowy opierając się na zgromadzonych dowodach wyprowadził logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym wnioski. Sąd I instancji prawidłowo ocenił możliwości zarobkowe i majątkowe W. N. na poziomie co najmniej 2 000 złotych miesięcznie, przyjął zarobki i dochody, które pozwany może i powinien uzyskiwać przy dołożeniu należytej staranności, chociażby podejmując prace dorywcze. Sąd I instancji miał na uwadze potencjalne dochody, jakie pozwany może uzyskać stosownie do swych sił umysłowych i fizycznych, przy uwzględnieniu jego wieku, wykształcenia, stanu zdrowia, sytuacji na rynku pracy. Pozwany do dnia 31 maja 2012 roku przebywał nielegalnie w USA, a jego powrót do kraju był spowodowany utratą pracy i złą sytuacją finansową. Nie posiada wyższego wykształcenia. Ma problemy zdrowotne. Posiada pewne doświadczenie zawodowe, niemniej jednak w warunkach konkurencji na rynku pracy Sąd Rejonowy realnie ocenił jego obecne możliwości zarobkowe, które nie dają możliwości podwyższenia alimentów do kwoty żądanej przez powoda.

Sąd Rejonowy słusznie też uznał, że obowiązek utrzymania powoda spoczywa na obojgu rodzicach i właściwie określił rozkład obowiązku alimentacyjnego między nimi. Przyjęte przez Sąd Rejonowy miesięczne koszty utrzymania małoletniego powoda na poziomie 800 zł nie zostały zaniżone, obejmują konieczne wydatki, służące zaspokojeniu usprawiedliwionych potrzeb dziecka, adekwatnie do wieku i etapu edukacji, determinowane możliwościami rodziców. Większe możliwości zarobkowe posiada obecnie matka małoletniego, która ma wyższe wykształcenie, dobrą pracę, lepsze niż ojciec dziecka zarobki i jest w stanie partycypować finansowo w kosztach utrzymania syna, niezależnie od jej osobistych starań o wychowanie i utrzymanie małoletniego M..

Bezzasadny był zarzut naruszenia 299 kpc poprzez oddalenie wniosku strony powodowej o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron, bowiem w sprawie brak jest kwestionowanej w apelacji decyzji procesowej Sądu Rejonowego. Na rozprawie w dniu 22 maja 2013 roku pełnomocnik powoda wskazał jedynie, że „wniosek o przesłuchanie przedstawicielki ustawowej w charakterze strony pozostawia do uznania Sądu” (k.101-odw.) Zgodnie z art. 299 kpc przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron dopuszczalne jest wówczas, gdy w świetle oceny sądu, opartej na całokształcie okoliczności sprawy, brak jest w ogóle innych środków dowodowych albo gdy istniejące okazały się niewystarczające do wyjaśnienia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie dopuszcza się tego dowodu, jeżeli sąd za pomocą innych środków dowodowych wyrobi sobie przekonanie co do stanu faktycznego i zgłoszonych przez strony żądań. Strona nie może skutecznie zarzucać w apelacji niedopuszczenia przedmiotowego dowodu z urzędu, jest to bowiem uprawnienie, a nie obowiązek sądu. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lutego 2001 r. (V CKN 176/00, niepubl.) podkreślił, że nieprzeprowadzenie z urzędu dowodu z przesłuchania stron nie może stanowić skutecznej podstawy odwoławczej.

Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia przepisu art. 217 § 2 kpc, pozostającego w ścisłym związku z art. 217 § 1 kpc, który określa uprawnienia i obowiązki stron w postępowaniu dowodowym, w szczególności nakłada na nie obowiązek przytaczania okoliczności faktycznych i dowodów w określonych terminach i pod określonymi rygorami procesowymi. Powód już w pozwie winien był przedstawić dowody na poparcie swoich twierdzeń. Wbrew temu wymogowi w pozwie ograniczył się do wskazania „szczegółowe wyliczenia wydatków, opłat, ponoszonych kosztów oraz zaświadczenia zostaną przedłożone na rozprawie sądowej” (k.3), czego nie dopełnił na rozprawie w dniu 20 listopada 2012 roku, na której jego pełnomocnik jedynie poparł powództwo i „wywodził jak w pozwie” (k.28). Z kolei złożone na rozprawie w dniu 22 maja 2013 roku pismo ustawowej przedstawicielki przedstawiało jej stanowisko w sprawie (k.98-100).

Zwrócić należy wprawdzie uwagę na pewną sprzeczność argumentacji Sądu Rejonowego, który na rozprawie w dniu 22 maja 2013 roku oddalił wnioski dowodowe pełnomocnika powoda złożone na piśmie na k. 59-60 akt co do informacji dotyczących pozwanego W. N. (k.101-odw.). Sąd Rejonowy wskazując przepis art. 217 § 2 kpc jako podstawę oddalenia tych wniosków dowodowych przytoczył brzmienie art. 217 § 3 kpc, w myśl którego sąd pomija twierdzenia i dowody, jeżeli są powoływane jedynie dla zwłoki lub okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione. Oparty na dyskrecyjnej władzy sędziego przepis art. 217 § 2 kpc stanowi natomiast, że sąd pomija twierdzenia i dowody, jeżeli są spóźnione, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich we właściwym czasie bez swej winy lub że

uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności.

Ustosunkowując się do zarzutu powoda w przedmiocie naruszenia art. 217§2 kpc poprzez niezasadne oddalenie jego wniosków dowodowych, wskazać należy na treść art. 162 kpc, zgodnie z którym strony mogą w toku posiedzenia, a jeżeli nie były obecne, na najbliższym posiedzeniu zwrócić uwagę sądu na uchybienia przepisom postępowania, wnosząc o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Stronie, która zastrzeżenia nie zgłosiła, nie przysługuje prawo powoływania się na takie uchybienia w dalszym toku postępowania, chyba że chodzi o przepisy postępowania, których naruszenie sąd powinien wziąć pod rozwagę z urzędu, albo strona uprawdopodobni, iż nie zgłosiła zastrzeżeń bez swojej winy. Powód reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika nie zgłosił zastrzeżenia do protokołu rozprawy w związku z oddaleniem jego wniosków dowodowych w postępowaniu przed Sądem I instancji, a zatem nie mógł skutecznie podnosić obecnie zarzutów w tym zakresie.

W konsekwencji nie zasługiwał też na uwzględnienie zarzut dotyczący wadliwego rozstrzygnięcia o kosztach procesu na zasadzie słuszności wynikającej z art. 102 kpc. Jak o tym stanowi przepis art. 102 kpc, w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Obciążenie strony zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu całością lub nawet jedynie częścią kosztów procesu może bowiem w okolicznościach danej sprawy pozostawać trudne do pogodzenia z poczuciem sprawiedliwości oraz zasadami współżycia społecznego. Pojęcie „wypadków szczególnie uzasadnionych” nie zostało skonkretyzowane i każdorazowo ich kwalifikacja pozostawiona została sądowi, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, zarówno związanych z samym przebiegiem postępowania, jak też dotyczących stanu majątkowego i sytuacji życiowej stron. Ocena sądu, czy zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, o którym mowa w art. 102 kpc, ma charakter dyskrecyjny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy (postanowienie SN z dnia 26 stycznia 2012r., III CZ 10/12, LEX nr 1144747, OSNC 2012/7-8/98). Zaskarżone rozstrzygnięcie nie narusza reguł rozstrzygania o kosztach procesu i w okolicznościach sprawy zasługiwało na akceptację.

Z tych względów apelacja jako pozbawiona uzasadnionych podstaw podlegała oddaleniu na mocy art. 385 kpc.

Mając na uwadze charakter dochodzonego roszczenia oraz sytuację materialną powoda, którego apelacja została oddalona, o kosztach postępowania odwoławczego orzeczono zgodnie z art. 102 kpc.